

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра педагогіки та психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

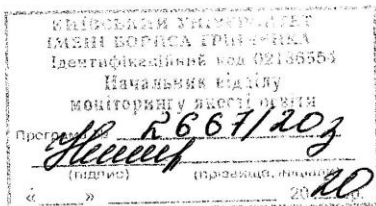
«ПСИХОЛОГІЯ»

Змістовий модуль

«ІНТЕРАКЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ»

для студентів

спеціальності	012 Дошкільна освіта
освітнього рівня	другого (магістерського)
освітньої програми	012.00.02 «Педагогіка і методика дошкільної освіти»

Київ – 2020

Розробник:

Музика Олена Оксентівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладачі:

Музика Олена Оксентівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол від "15" січня 2020 року № 1

Завідувач кафедри педагогіки та психології

Г.І. Іванюк

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 012.00.02 «Педагогіка і методика дошкільної освіти»

"12" січня 2020 року

Гарант освітньо-професійної програми

Г.В. Беленька

Робочу програму перевірено

"__" _____ 2020 року

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

М.А. Машовець

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « »__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « »__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « »__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « »__ 20__ р., протокол №__

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика за формою навчання	
	денна форма	заочна форма
Психологія		
Вид дисципліни		обов'язкова
Мова викладання та оцінювання		українська
Загальний обсяг кредитів / годин		9 / 270
Курс		5
Семестр		9,10
Кількість змістових модулів із розподілом:		7
Обсяг кредитів		9
Обсяг годин, в тому числі:		270
Аудиторні		36
Модульний контроль		
Семестровий контроль		
Самостійна робота		234
Форма семестрового контролю		залік – 9 сем., іспит – 10 сем.
Змістовий модуль «Інтеракційна психологія»		
Курс		5
Семестр		10
Обсяг кредитів		5
Обсяг годин, в тому числі:		150
Аудиторні		20
Модульний контроль		
Семестровий контроль		
Самостійна робота		130
Форма семестрового контролю		іспит

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – ознайомлення студентів із методологічними основами вивчення процесів розвитку, науковими дослідженнями й здобутками у сфері психології розвитку дитини, віковими та індивідуальними особливостями формування особистості в діяльності і спілкуванні, взаємозв'язку навчання та розвитку, формування професійно орієнтованих знань, умінь, навичок та психологічної готовності до їх застосування у педагогічній практиці.

Завдання навчальної дисципліни:

- реалізація системного підходу до висвітлення проблем розвитку особистості у діяльності та спілкуванні, що сприятиме узагальненню студентами психологічної інформації з різних джерел та розвитку критичного мислення;
- формування знань про психологічні механізми та закономірності розвитку дітей, про зв'язок між процесами соціалізації й індивідуалізації;
- усвідомлення специфіки дозрівання та формування, динаміки психічного розвитку в онтогенезі, рушійних сил розвитку, рівнів і результатів розвитку, кризових явищ у розвитку дитини;
- підвищення рівня обізнаності про психологічну природу соціально-психологічних явищ, зокрема про специфіку соціальної інтеракції;
- розвиток інтегральної (здатність розв'язувати практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування психологічних знань) та загальних (інформаційної, комунікаційної, рефлексійної, самоосвітньої) компетентностей, необхідних менеджерам систем якості дошкільної освіти для успішної професійної взаємодії та особистісного розвитку.

2. Результати навчання за дисципліною

- володіти знаннями про взаємозв'язок навчання і розвитку та психологічні механізми навчально-виховних впливів на особистісний розвиток дітей, що дозволить осмислювати, розуміти й критично аналізувати сутність психічних процесів в залежності від факторів, що на них впливають, та діяти соціально відповідально;
- виокремлювати, описувати й оцінювати біологічні, соціальні, культурні складники розвитку соціально-психологічних явищ та їх роль у становленні зростаючої особистості, у дошкільному віці, зокрема;
- розуміти психологічну сутність і враховувати особливості провідної діяльності, суперечностей, сензитивних періодів та соціальної ситуації розвитку в груповій та індивідуальній роботі з дітьми;
- проводити дослідження і володіти сучасними методиками вивчення вікових та індивідуальних особливостей та можливостей дітей з різними рівнями розвитку;
- визначати стратегію врахування вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, зокрема дітей з інвалідністю, в освітньому процесі ЗДО;
- аналізувати міжособистісні стосунки дітей, інтерпретувати отримані результати, робити висновки з метою організації ефективної взаємодії, створення розвивального середовища та забезпечення атмосфери психологічного комфорту;
- розуміти психологічну природу соціально-психологічних явищ, зокрема розгортання інтеракційних процесів у малій групі;
- прогнозувати та проектувати ефективну взаємодію із суб'єктами освітнього процесу ЗДО на засадах етики професійного спілкування;
- працювати в команді, в групі, поважати різноманітність і мультикультурність у процесі міжособистісної взаємодії.

3. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна						Самостійна робота
	Усього	Лекції	Семін.	Практ.	Лабор.	Сем. ко нтроль	
Змістовий модуль 1. Психологія міжособистісної взаємодії							
Тема 1. Психологія спілкування і міжособистісної взаємодії	24	2	2				20
Тема 2. Інтеракційна природа міжособистісних стосунків	24	2		2			20
Модульний контроль							
Разом	48	4	2	2			40
Змістовий модуль 2. Інтеракції в соціальних групах							
Тема 3. Інтеракційні процеси в малій групі	22	2	2				20
Тема 4. Особистість і групова взаємодія	24						22
Модульний контроль							
Разом	46	2	2				42
Змістовий модуль 3. Педагогічна інтеракція							
Тема 5. Педагогічна взаємодія в системі «вчитель-учень»	28	2	2				24
Тема 6. Психологія конфліктної та безконфліктної педагогічної взаємодії	28			4			24
Модульний контроль							
Разом	56	2	2	4			48
Семестровий контроль							
Усього	150	8	6	6			130

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

ПСИХОЛОГІЯ МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Тема 1. Психологія спілкування і міжособистісної взаємодії

Спілкування в системі міжособистісної взаємодії. Комунікація, інтеракція і перцепція. Спілкування як обмін інформацією. Невербальна і вербальна комунікація. Спілкування як взаємодія. Місце взаємодії в структурі спілкування. Основні засоби впливу в процесі спілкування. Спілкування як розуміння людьми один одного. Психологічні механізми сприймання людини людиною.

Інтеракція як процес: тривалість процесу (довготривалий, короткотривалий); характер інтеракції (узгоджений, неузгоджений); усвідомленість інтеракції (усвідомлена, неусвідомлена); результат інтеракції (ефективна, неефективна). Класична формула інтеракції. Безпосередня інтеракція. Опосередкована інтеракція.

Основні поняття теми: аперцепція, атракція, інтеракція, вербальна комунікація, невербальна комунікація, каузальна атрибуція, міжособистісна взаємодія, спілкування, перцепція.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [3, 7, 11, 12]

Лекція 1. Спілкування в системі міжособистісної взаємодії

Семінарське заняття 1. Спілкування та міжособистісна взаємодія.

Тема 2. Інтеракційна природа міжособистісних стосунків

Міжособистісна взаємодія і розвиток міжособистісних стосунків. Когнітивний, емоційний та поведінковий складники міжособистісних стосунків. Феномени взаємодії суб'єктів. Розвиток міжособистісних стосунків і характер інтеракцій. Методи вивчення міжособистісних стосунків: соціометрія, референтометрія.

Психологічний вплив. Способи психологічного впливу: зараження, наслідування, навіювання, переконання. Авторитет суб'єкта впливу. Референтні стосунки та їх роль у розвитку дітей і дорослих. «Дитина-дорослий»: інтеріоризація системи міжособистісних стосунків. Психологічні установки.

Основні поняття теми: інтеракція, комунікація, міжособистісна взаємодія, перцепція, спілкування.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [1, 3, 7, 8, 10, 11]

Лекція 2. Інтеракційна природа міжособистісних стосунків

Практичне заняття 1. Соціометричне дослідження міжособистісних стосунків

Змістовий модуль II.

ІНТЕРАКЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ ГРУПАХ

Тема 3. Інтеракційні процеси в малій групі

Мала група і її межі. Класифікація малих груп. Динамічні процеси в малій групі. Процеси диференціації та інтеграції в групах і специфіка інтеракцій.

Види взаємодії. Співробітництво (згода, кооперація, пристосування, асоціація). Суперництво (конфлікт, конкуренція, опозиція, дисоціація). Контроль та особливості поведінки учасників взаємодії.

Основні поняття теми: асоціація, групова динаміка, дисоціація, згода, згуртованість, конкуренція, кооперація, мала соціальна група, опозиція, психологічна сумісність, пристосування, співробітництво, суперництво.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [1, 2, 7, 8, 11, 12]

Тема 4. Особистість і групова взаємодія

Психологія групової взаємодії як динамічної системи взаємовпливів. Види та структура групової взаємодії. Соціальний статус як показник місця особистості в групі. Соціальна роль. Лідерство і керівництво в малій групі. Ідіосинкразійний кредит. Ціннісний обмін.

Феномени групового впливу. Соціальна фасилітація. Груповий тиск. Конформізм. Протистояння. Нормативний вплив: тиск більшості, її думка сприймається індивідом як норма. Інформаційний вплив: тиск меншості, її думка сприймається як інформація, на основі якої індивід має зробити свій вибір. Атитюд.

Основні поняття: атитюд, ідіосинкразійний кредит, конформізм, лідерство, соціальна роль, соціальний статус, фасилітація, ціннісний обмін.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2]

Додаткові [2, 5, 7, 9, 10]

Лекція 3. Інтеракції в соціальних групах

Семінарське заняття 2. Феномени групової взаємодії

Змістовий модуль III.

ПЕДАГОГІЧНА ІНТЕРАКЦІЯ

Тема 5. Педагогічна взаємодія в системі «вчитель – учень»

Психологічна характеристика педагогічної взаємодії в системі «вчитель – учень». Педагогічне спілкування як форма контактної педагогічної взаємодії. Труднощі та бар'єри в професійно-педагогічному спілкуванні.

Педагог як стратег і тактик організації процесу педагогічної взаємодії. Педагогічна взаємодія і розвиток компетентності й особистої відповідальності учнів за результати виконання діяльності.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [4, 6, 7, 11, 12]

Семінарське заняття 3. Психологія взаємодії в системі «вчитель-учень»

Тема 6. Психологія конфліктної та безконфліктної педагогічної взаємодії

Психологічний аналіз суперечностей і конфліктів у педагогічній взаємодії. Типи конфліктів. Стратегії поведінки в конфлікті: компроміс, конкуренція, пристосування, співробітництво, уникання. Особливості педагогічного конфлікту.

Конфлікт у взаємодії «вчитель – учні». Способи вирішення конфліктних ситуацій. Конструктивні та деструктивні шляхи вирішення конфлікту. Прогнозування та попередження конфліктів. Умови запобігання конфліктів. Навчання майбутніх педагогів вирішенню педагогічних конфліктів.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2,3]

Додаткові [3, 4, 5, 7, 9]

Лекція 4. Психологія педагогічної взаємодії

Практичне заняття 2-3. Психологічний аналіз конфліктної взаємодії

Контроль навчальних досягнень

4.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

для заочної форми навчання

Види діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	1	1	1	1
Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1	1	1
Відвідування практичних занять	1	1	1	-	-	2	2
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10	1	10
Робота на практичному занятті	10	1	10	-	-	2	20
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25	-	-	-	-	-	-
Разом		8	34	5	22	9	44
Максимальна кількість балів - 100							
Розрахунок коефіцієнта - $100 \text{ б.} : 60 \text{ б.} = 1,67$ PK = 1,67							

4.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Завдання	Кількість годин	Кількість балів
1	Проаналізуйте основні закономірності міжособистісної взаємодії	20	5
2	Зробіть порівняльний аналіз інтеракційних теорій (дві теорії на вибір)	20	5
3	Проаналізуйте специфіку інтеракцій в малій соціальній групі	20	5
4	Підготуйте есе «Феномени групової взаємодії»	22	5
5	Проаналізуйте специфіку педагогічної взаємодії в системі «вчитель-учень»	24	5
6	Проаналізуйте особливості конфліктної і безконфліктної взаємодії	24	5
	Разом	130	30

4.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль відсутній.

4.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Формою семестрового контролю є екзамен, який проводиться як комп'ютерне тестування. *Критерії оцінювання.* За правильну відповідь на кожне тестове завдання I рівня складності нараховується 1 бал, II рівня складності – 2 бали, III рівня складності – 3 бали. За неправильну відповідь – 0 балів. Максимальна оцінка за екзамен – 40 балів – нормує бали, отримані студентом за всі правильні відповіді. За підсумками екзамену студент може набрати від 0 до 40 балів включно. Екзаменаційна оцінка автоматично генерується системою Moodle та виводиться на екран відразу по завершенню проходження тестування студентом.

4.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

- Дайте визначення понять «розвиток», «дозрівання», «формування».
- Дайте визначення понять «філогенез», «онтогенез», «психічний розвиток».
- Охарактеризуйте рушійні сили психічного розвитку.
- Яка роль біологічних та соціальних факторів у розвитку особистості?
- Зробіть психологічний аналіз закономірностей психічного розвитку.
- У чому сутність сензитивних та латентних періодів розвитку?
- У чому суть діалектичного взаємозв'язку навчання та розвитку?
- Проаналізуйте механізми розвитку: інтеріоризація та екстеріоризація.
- Охарактеризуйте особливості розвитку у фазі новонародженості.
- Яке значення безумовних та умовних рефлексів в житті людини?
- Який вплив спілкування з дорослими на розвиток емоційної сфери, пізнавальних процесів і моторики дитини у віці немовляти?
- Яке значення має прямоходіння для психічного розвитку дитини раннього віку?
- Проаналізуйте особливості психічного розвитку дітей 1-3 років за періодизацією Д.Б. Ельконіна.
- Опишіть соціальну ситуацію розвитку в ранньому дитинстві.
- Як відбувається розвиток мовлення і мислення у ранньому віці в предметно-маніпуляційній діяльності?
- Охарактеризуйте особливості розвитку самосвідомості дітей раннього віку.
- Кризові явища у розвитку. У чому сутність кризи 2(3)-х років?
- Проаналізуйте особливості психічного розвитку дітей 3-6 (7) років за періодизацією Д.Б. Ельконіна.
- Охарактеризуйте особливості розвитку особистості дитини дошкільного віку.
- Дайте психологічну характеристику розвитку діяльності дошкільників: ігрової та трудової.
- Чому розвиток дошкільників безпосередньо пов'язаний із сюжетно-рольовою грою?
- Які особливості розвитку пізнавальної сфери дошкільників?
- Порівняйте особливості розвитку пізнавальної сфери дітей раннього віку та дошкільників.
- Які особливості розвитку емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку?
- Охарактеризуйте розвиток дітей в дошкільному дитинстві: супідрядність мотивів, децентрація мислення, потреба у значимій та соціально оцінюваній діяльності, потреба у соціальній відповідності, первинні етичні інстанції,

моральні почуття.

- За якими показниками можна визначити ступінь розвитку готовності дитини до школи?
- Проаналізуйте особливості психічного розвитку дітей 6-10 років за періодизацією Е. Еріксона.
- Проаналізуйте особливості психічного розвитку дітей 6-10 років за періодизацією Д.Б. Ельконіна.
- Охарактеризуйте розвиток пізнавальних процесів у молодших школярів.
- Порівняйте особливості розвитку пізнавальної сфери дошкільників та дітей молодшого шкільного віку.
- Дайте психологічну характеристику розвитку діяльності молодших школярів: учіннєвої, ігрової, трудової.
- Проаналізуйте розвиток потреб і мотивів дітей молодшого шкільного віку.
- Охарактеризуйте розвиток самосвідомості дітей молодшого шкільного віку.
- Які особливості розвитку емоційно-вольової сфери молодших школярів?
- Проаналізуйте кризові явища у розвитку дитини.
- Проаналізуйте психологічні механізми сприймання людини людиною.
- Охарактеризуйте інтеракційну природу міжособистісних стосунків.
- Опишіть інтеракцію як процес.
- Які особливості безпосередньої й опосередкованої інтеракції?
- Проаналізуйте основні феномени взаємодії суб'єктів.
- Порівняйте особливості психологічного впливу в процесі наслідування та навіювання.
- Яка роль референтних стосунків у міжособистісній взаємодії?
- Порівняйте можливості та особливості соціометрії та референтометрії як методів вивчення характеру міжособистісної взаємодії.
- Опишіть вплив психологічних установок на інтеракційні процеси.
- Охарактеризуйте динамічні процеси в малій групі.
- Проаналізуйте психологічні особливості співробітництва і суперництва як видів взаємодії.
- Опишіть види групової взаємодії.
- Проаналізуйте структуру групової взаємодії.
- Проаналізуйте соціальний статус як показник місця особистості в групі.
- Порівняйте лідерство і керівництво в групі.
- Охарактеризуйте феномен ідіосинкразійного кредиту.

- Порівняйте феномени нормативного та інформаційного впливу в ході групової взаємодії.
- Охарактеризуйте явище соціальної фасилітації.
- Охарактеризуйте педагогічне спілкування як форму контактної педагогічної взаємодії.
- Проаналізуйте труднощі та бар'єри в професійно-педагогічному спілкуванні.
- Зробіть психологічний аналіз суперечностей і конфліктів у педагогічній взаємодії.
- Охарактеризуйте особливості педагогічного конфлікту.
- Порівняйте ефективність стратегій поведінки в конфлікті.
- Проаналізуйте конструктивні та деструктивні шляхи вирішення конфлікту.
- У чому специфіка педагогічної інтеракції?
- Проаналізуйте сутність ціннісного обміну в процесі педагогічної взаємодії.

4.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
Fx	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що

		вимагає повторного вивчення дисципліни
--	--	--

5. Навчально-методична картка дисципліни

Разом 160 год.:

лекції – 8 год., практичні заняття – 6 год., семінарські заняття – 6 год., самостійна робота – 130 год., семестровий контроль – іспит.

Модулі	ЗМ 1		ЗМ 2		ЗМ 3	
Назва модуля	Психологія міжособистісної взаємодії		Інтерації в соціальних групах		Педагогічна інтерація	
К-сть балів за модуль	34 бали		22 бали		44 бали	
Теми	1	2	3	4	5	6
Лекції (відвідування – 4 бали)	Спілкування в системі міжособистісної взаємодії 1 б.	Інтераційна природа міжособистісних стосунків 1 б.	Інтерації в соціальних групах 1 б.		Психологія педагогічної взаємодії 1 б.	
Семінарські заняття (відвідування, робота під час заняття) 3 +10*3=33 б	Спілкування міжособистісних на взаємодія 11 б.		Феномени групової взаємодії 11 б.		Психологія взаємодії в системі «вчитель-учень» 11 б.	
Практичні заняття (відвідування, робота під час заняття – 3 +10*3=33 б)		Соціометричне дослідження міжособистісних стосунків 11 б.				Психологічний аналіз конфліктної взаємодії 22 б.
Лабораторна робота (виконання – 0 б.)						
Самостійна робота (5*6=30 балів)	Психологія спілкування і міжособистісної взаємодії 5 б.	Інтераційна природа міжособистісних стосунків 5 б.	Інтераційні процеси в малій групі 5 б.	Особистість і групова взаємодія 5 б.	Педагогічна взаємодія в системі «вчитель – учень» 5 б.	Психологія конфліктної педагогічної взаємодії 5 б.
Вид контролю	Іспит					
Сума балів і РК	Максимальна кількість балів – 100 РК – 1,67					

6. Рекомендовані джерела

Основні

1. Москаленко В. В. Соціальна психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 688 с.
2. Реан А. А., Коломинский Я. Л. Социальная педагогическая психология. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. 574 с.
3. Янчук В. А. Введение в современную социальную психологию. Минск: АСАР, 2005. 800 с.

Додаткові

1. Берн Е. Ігри, у які грають люди. Харків: Книжковий Клуб «КСД», 2016. 256 с.
2. Горностай П. П. Групова взаємодія як динаміка свідомого і несвідомого групи. *Наукові студії з соціальної та політичної психології*, 2018. С. 72-85.
3. Горностай П. П. Личность и роль: Ролевой подход в социальной психологии личности. Киев: «Интерпресс ЛТД», 2007. 312 с.
4. Музика О.О. Педагогічна взаємодія як чинник розвитку внутрішньої мотивації навчально-професійної діяльності студентів. *Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку*. Бердянськ: БДПУ, 2017. Ч.1. С. 225-227.
5. Музика О.О. Референтні стосунки як ресурс духовного розвитку студентів. *Освітологічний дискурс*, 2016. № 3 (15). С. 63-73.
6. Музика О.О. Ціннісно-мотиваційні аспекти педагогічної взаємодії викладача і студентів. *Освітологічний дискурс*, 2017. № 3-4 (18-19). С. 163-172.
7. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2011.
8. Стюарт Й., Джойнс В. Основи ТА: Транзакційний аналіз. Київ: ФАДА, ЛТД, 2002. 393 с.
9. Татенко В.О. Соціальна психологія впливу. Київ: Міленіум, 2008. 216 с.
10. Тернер Дж. Социальное влияние. СПб.: Питер, 2003. 256 с.
11. Електронний репозиторій КУБГ - <http://elib.kubg.edu.ua>
12. Інституційний репозиторій КУБГ - <http://elibrary.kubg.edu.ua/>